

**UNIVERSITATEA DE STAT „DIMITRIE CANTEMIR”
ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE UMANISTE**

LUCA ALIONA

**TERMINOLOGIZAREA, DETERMINOLOGIZAREA
ȘI RETERMINOLOGIZAREA ÎN LIMBA ROMÂNĂ
(ÎN BAZA LEXICULUI SPORTIV)**

**Program de doctorat 621-04- LEXICOLOGIE ȘI LEXICOGRAFIE;
TERMINOLOGIE ȘI LIMBAJE SPECIALIZATE; TRADUCTOLOGIE
(limba română)**

Rezumatul tezei de doctor în filologie

CHIȘINĂU, 2019

Teza a fost elaborată în Școala Doctorală Științe Umaniste a Universității de Stat „Dimitrie Cantemir”

Conducător de doctorat:

VULPE Ana, doctor în filologie, conferențiar universitar

Componența Comisiei de doctorat:

1. **HANGANU Aurelia**, doctor habilitat în filologie, conferențiar universitar, **președinte**
2. **CONSTANTINOVICI Elena**, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, **referent**
3. **MANOLI Ion**, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, **referent**
4. **BUTUC Marin**, doctor în filologie, conferențiar universitar, **referent**
5. **VULPE Ana**, doctor în filologie, conferențiar universitar, **membru**

Susținerea publică va avea loc la 23 iulie 2019, ora 10.00, în ședința Comisiei de doctorat din cadrul Școlii Doctorale Științe Umaniste a Universității de Stat „Dimitrie Cantemir”, str. Academiei 3/2, MD -2028, Chișinău, Republica Moldova, blocul A, Sala Senatului, biroul 18.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca științifică „Andrei Lupan”, Biblioteca USDC, pe pagina web a ANACEC: <http://www.cnaa.md> și pe pagina web a USDC: <http://edu.asm.md>

Rezumatul a fost expediat la 21 iunie 2019.

Conducător de doctorat

VULPE Ana, dr. în filologie, conf. univ.

Autor

Luca Aliona

Cuprins

ADNOTARE (în română și engleză)	5
INTRODUCERE	9
1. LIMBAJ SPECIALIZAT, TEXT SPECIALIZAT, LEXIC SPECIALIZAT: DELIMITĂRI CONCEPTUALE	16
1.1. Locul limbajelor specializate în sistemul general al limbii.....	16
1.2. Textul specializat: caracteristici și straturi lexico-semantice.....	22
1.3. Termen, terminologie, sistem terminologic.....	28
1.4. Criterii de clasificare a termenilor.....	33
1.5. Procese semantice active în limbajele specializate: repere teoretice.....	39
1.5.1. Terminologizare vs. creație terminologică. Procedee de formare a termenilor.....	39
1.5.2. Determinologizarea lexicului specializat.....	45
1.5.3. Reterminologizarea în limbajele specializate.....	48
Concluzii la Capitolul 2.....	51
2. SISTEMUL TERMINOLOGIC SPORTIV ÎN LIMBA ROMÂNĂ: INVESTIGAȚII LEXICO-SEMANTICE	53
2.1. Corpus, metode, principii de abordare.....	53
2.2. Terminologia sportivă în limba română. Evoluție și demersuri lexicografice	56
2.3. Criterii de clasificare a termenilor sportivi în limba română.....	60
2.3.1. Stratificarea lexicului sportiv.....	60
2.3.2. Caracterul interdisciplinar al terminologiei sportive. Termeni sportivi generali.....	63
2.3.3. Termeni sportivi comuni pentru ramuri de sport înrudite.....	66
2.3.4. Lexic sportiv ultraspecializat.....	70
2.4. Clasificarea lexico-semantică și lexico-morfologică a termenilor sportivi în limba română.....	72
2.5. Mijloace de formare a terminologiei sportive. Analiza mijloacelor interne.....	75
2.6. Mijloacele externe de îmbogățire a terminologiei sportive în limba română.....	79
2.7. Relații de hipero-hiponimie în terminologia sportivă. Analiza componentială a unor termeni din grupul lexico-semantic al atletismului	84
Concluzii la Capitolul 2.....	88
3. TERMINOLOGIZAREA, DETERMINOLOGIZAREA ȘI RETERMINOLOGIZAREA – PROCESE SEMANTICE ACTIVE ÎN LIMBAJUL SPORTIV	90
3.1. Terminologizarea.....	90

3.1.1. Procedee semantice în procesul de formare a termenilor.....	90
3.1.2. Metafora științifică în limbajul sportiv românesc.....	98
3.1.3. Eponimizarea, proces lingvistic dinamic în formarea termenilor sportivi	109
3.2. Determinologizarea.....	117
3.2.1. Determinologizare vs. despecializare.....	117
3.2.2. Domenii de origine ale lexicului determinologizat	121
3.2.3. Rolul textelor beletristice în determinologizarea lexicului sportiv.....	130
3.2.4. Refluxul termenilor sportivi în textele nespecializate	134
3.3. Reterminologizarea.....	154
3.3.1. Reterminologizarea: tipuri și clasificări.....	154
3.3.2. Reterminologizarea transdomenială. Interacțiunea limbajului sportiv cu alte limbaje specializate.....	157
3.3.3. Reterminologizarea intradomenială în limbajul sportiv.....	170
Concluzii la capitolul 3.....	177
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	180
BIBLIOGRAFIE.....	185
ANEXE.....	203
Declarația privind asumarea răspunderii.....	244
CV-UL CANDIDATULUI.....	245

CUVINTE-CHEIE: *termen, terminologie, sistem terminologic, limbaj specializat, lexic specializat, text științific, evoluție semantică, proces semantic, limbaj sportiv, analiză lexico-semantică, analiză semicică, stratificare, inovații lexicale, fenomen lingvistic, terminologizare, determinologizare, reterminologizare.*

SCOPUL ȘI OBIECTIVELE CERCETĂRII

Actualitatea temei. Interesul sporit al lingviștilor față de studiul limbajelor specializate, diversitatea viziunilor și a perspectivelor de abordare a termenilor și a variatelor sisteme terminologice, lipsa unui consens în ceea ce privește numeroasele aspecte ale acestui domeniu de cercetare, importanța științifică și practică a studierii proceselor de evoluție semantică a termenilor, gradul insuficient de studiere a sistemelor terminologice, inclusiv a celui sportiv, precum și caracterul diferit al formării și evoluției acestora, resemantizarea continuă a unităților lexicale și apariția unor termeni noi, ca urmare a dezvoltării vertiginoase a variatelor domenii științifice, necesitatea descrierii sistemului terminologic al sportului în ansamblu și a unei inventarieri a unităților terminologice sportive utilizate la etapa actuală reflectă importanța subiectului pe care l-am ales pentru investigare în lucrarea de față. Cercetarea este actuală și datorită faptului că evoluția semantică a unităților lexicale specializate este abordată prin prisma unor fenomene lingvistice insuficient studiate în limba română, precum terminologizarea, determinologizarea și reterminologizarea, a căror esență este relevantă în lucrare.

Astfel, **scopul cercetării** constă în analiza și descrierea complexă a proceselor terminologizare, determinologizare și reterminologizare în limba română, în baza sistemului lexical al sportului, la etapa contemporană a evoluției lui.

Obiectivele cercetării:

- determinarea locului limbajelor specializate în sistemul general al limbii, a caracteristicilor textelor specializate și a structurii sistemelor terminologice;
- stabilirea criteriilor de clasificare a unităților terminologice și selectarea unor criterii optime pentru clasificarea termenilor sportivi;
- cercetarea complexă a fenomenelor lingvistice terminologizare, determinologizare, reterminologizare și determinarea specificului și a mecanismelor de remodelare semantică a lexicului sportiv în comparație cu alte limbaje specializate;
- analiza lexico-semantică și structural-semantică a sistemului terminologic sportiv;
- stabilirea domeniilor de aplicații și a celor conceptuale generatoare de termeni sportivi;
- identificarea sensurilor noi și a potențelor expresive ale unităților lexicale din limbajul sportiv, antrenate în procesele terminologizare, determinologizare și reterminologizare;
- evidențierea interacțiunii limbajului sportiv cu alte limbaje specializate.

Cercetarea a pornit de la **ipoteza** că terminologizarea, determinologizarea, reterminologizarea sunt procese active în limba română actuală, care au rol determinant pentru formarea sistemelor terminologice ale diferitor limbaje specializate, la toate etapele de creație terminologică, și pentru îmbogățirea continuă a limbajului comun cu unități lexicale și sensuri noi, iar în terminologia sportivă aceste procese sunt deosebit de productive.

METODOLOGIA CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE

Drept **bază metodologică** au servit, întâi de toate, cercetările fundamentale ale mai multor lingviști, terminologi și lexicologi, printre care M.-T. Cabré, G. Rondeau, P. Lerat, P.Faber, A.Condamines, J. Rebeyrolle, Ph. Toiron, H. Béjoint, B. Bessé, J.C. Sager, H. Felber, A. Bidu-Vrăncianu, V.Bahnaru, I.Druță, E.Mincu, M.M. Rizea, A.Bălan-Mhailovici, S.V.Grinev-Grinevici, V.M.Leicik, A.V. Superanskaia, N.V. Podolskaia, N.V. Vasilieva ș.a. Fundamentarea științifică a cercetării s-a axat și pe lucrările de referință ale unor lingviști consacrați, ca E.Coseriu, I.Coteanu, Th. Hristea, S. Berejan, precum și pe lucrările în care au fost abordate diferite aspecte ale dinamicii semantice a lexicului, semnate de M. Avram, R.Zafiu, A.Vulpe, E.Constantinovici, F.Dimitrescu, A.Stoițcoiu-Ichim ș.a. În cercetarea segmentului lingvistic din domeniul limbajului sportiv am pornit de la puținele investigații din domeniu, realizate de V.Bănciulescu, C.Zărnescu, D.Burlacu, L.Popescu ș.a.

Metodologia cercetării a presupus atât aplicarea unor metode științifice generale (documentarea științifică, analiza și sinteza, metoda generalizării teoretice), fapt care a făcut posibilă analiza și interpretarea critică a informațiilor din literatura de specialitate și a materialului factual selectat, formularea de concluzii și recomandări, cât și a celor lingvistice (tradiționale și moderne), inerente specificului temei propuse spre cercetare, inclusiv: metoda analizei comparative, metoda descriptivă, metoda analizei semice sau componentiale, metoda analizei contextuale, analiza semantică, analiza distribuțională, precum și combinarea analizei paradigmatică cu cea sintagmatică. Au fost utilizate, de asemenea, un șir de tehnici și procedee specifice activității lexicografice, precum: tehnica fixării sistemice a termenilor, procedeul analizei derivaționale, procedeul atestării termenilor în sursele lexicografice și în textele specializate etc.

Pentru a caracteriza dinamica migrării unor termeni din limbajul sportiv în vocabularul limbii comune și invers, precum și migrarea termenilor sportivi din și în alte limbaje specializate, în faza contemporană a evoluției acestora, au fost investigate procesele semantice proprii lexicului din domeniul vizat, a fost analizată utilizarea terminologiei speciale în limbajul cotidian, în special în mijloacele de informare în masă, a fost propusă o tratare lexicografică a termenilor supuși reinterpretărilor semantice.

Noutatea și originalitatea științifică rezidă în analiza complexă a proceselor de evoluție semantică a termenilor sportivi în limba română prin prisma fenomenelor lingvistice terminologizare, determinologizare, reterminologizare, abordare care ar putea fi aplicată și la nivelul altor sisteme terminologice. A fost propusă și argumentată, de asemenea, o viziune nouă asupra fenomenelor reterminologizare și interdisciplinaritate.

Rezultatele obținute care contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante: a fost realizată o cercetare complexă a fenomenelor lingvistice terminologizare, determinologizare, reterminologizare, fapt care a contribuit la relevarea specificului proceselor de

formare a sistemului terminologic sportiv și a interacțiunii acestuia cu limbajul comun și cu alte limbaje specializate în limba română actuală.

Semnificația teoretică a lucrării constă în faptul că evoluția semantică a lexicului specializat, inclusiv a celui sportiv, prin prisma fenomenelor terminologizare, determinologizare și reterminologizare va putea fi cercetată în continuare atât într-un cadru lingvistic național, cât și sub aspectul internaționalizării limbii române, al încadrării unora dintre termenii sportivi românești în circuitul internațional, dar și al cercetării fondului comun internațional de unități lexicale din domeniul vizat.

Valoarea aplicativă a lucrării constă în posibilitatea de a utiliza rezultatele cercetării la elaborarea unui curs teoretic de terminologie a limbii române, la completarea lucrărilor lexicografice și terminografice în limba română cu elemente și sensuri noi, la traducerea textelor specializate, constituind, totodată, un supliment la crearea bazei de date a vocabularului actual general al limbii române în Republica Moldova. Materialul factual acumulat poate servi drept bază pentru alcătuirea unui îndrumar metodic destinat specialiștilor în domeniul educației fizice și sportului și pentru elaborarea unui mic dicționar explicativ de termeni sportivi.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele cercetării și-au găsit reflectare în rapoartele prezentate în cadrul unor întruniri științifice naționale și internaționale (colocvii, conferințe, congrese), desfășurate în perioada 2016-2019 în centrele universitare din or. Chișinău (USDC, ULIM, USEFS, USM) și în cadrul Institutului de Filologie „B.P.Hasdeu” al AȘM, fiind publicate în culegerile de materiale ale acestora, precum și în revistele de specialitate și volumele editate în Republica Moldova, România și Ucraina.

SINTEZA CAPITOLELOR TEZEI

În **Introducere** este argumentată actualitatea temei de cercetare, importanța și necesitatea investigației, încadrarea ei în preocupările internaționale, naționale, în context inter- și transdisciplinar, sunt formulate scopul și obiectivele cercetării, este reperat suportul metodologic și teoretico-științific al lucrării, este conturată metodologia cercetării, sunt descrise noutatea științifică, valoarea teoretică și aplicativă, implementarea rezultatelor, structura și volumul tezei.

Capitolul 1, **LIMBAJ SPECIALIZAT, TEXT SPECIALIZAT, LEXIC SPECIALIZAT: DELIMITĂRI CONCEPTUALE**, urmărește delimitarea și prezentarea conceptelor fundamentale ale investigației, în baza documentării științifice și a interpretării critice a publicațiilor din domeniu; determinarea locului limbajelor specializate în sistemul general al limbii, a tipologiei și trăsăturilor textelor specializate, a rolului acestora în cercetarea termenilor. Este analizat modul de organizare lexico-semantică a textelor specializate, sunt identificate criteriile de clasificare a unităților terminologice, este relevată esența proceselor semantice terminologizare, determinologizare și reterminologizare.

În cercetările din domeniul terminologiei realizate în ultimul deceniu, se remarcă o deplasare a accentului de pe analiza lexicului specializat pe studierea limbajelor de specialitate în toată complexitatea lor [7, 10, 12, 23, 44 ș.a.].

Limbajele specializate sunt definite ca submulțimi ale limbajului general, cu care împart o serie de trăsături comune, însă, fiind alcătuite din unități specifice, se supun unor reguli specifice. Granițele dintre limbajul general și cel special, precum și cele dintre variatele limbaje specializate sunt flexibile, elementele lexicale circulând în permanență dintr-o zonă în alta și viceversa, suferind sau nu modificări semantice și funcționale [10, 27]. **Textele specializate** sunt „ produse lingvistice, orale sau scrise, care se manifestă în cadrul comunicărilor profesionale și a căror finalitate este exclusiv profesională” [11, p.37]. **Discursul specializat** reprezintă modul în care se realizează comunicarea dintre specialiștii unui domeniu sau dintre specialiști și nespecialiști. În textele de specialitate, pot fi identificate atât caracteristici proprii discursului, cât și trăsături specifice limbii, iar elementul care le diferențiază este „ existența unui locutor, care nu reprezintă un individ, ci o clasă de indivizi, identificabilă prin caracteristici socioprofesionale.” [13]. Astfel, atât discursul, cât și limbajul specializat au același obiect: textele specializate.

Din punct de vedere terminologic, textul științific (specializat) are următoarele caracteristici: **structură terminologică; densitate terminologică; frecvență terminologică; profil terminologic** [47, p.204]. Rolul central în limbajele specializate îl dețin termenii, care constituie unitățile lor de bază. Identificarea lexicului specializat se efectuează în funcție de distribuția unităților lexicale în texte, conform tipologiei lor. Textul științific este și utilizator, și furnizor de termeni. El este rezultatul unui proces de gândire creatoare și un mijloc specific de comunicare. Analizate prin prisma conceptelor pragmatice, textele cunosc **grade diferite de specializare terminologică**, iar densitatea terminologică este factorul principal care determină delimitarea lor de alte tipuri de texte, dar și diferențierea textelor științifice cu specializare maximă de cele didactice sau de vulgarizare.

Terminologia, ca totalitate a unităților lexicale specializate, reprezintă un strat independent al oricărei limbi naționale și se află într-o interacțiune intensă cu activitatea profesională a specialiștilor din diverse domenii. Întregul sistem terminologic al unei limbi este alcătuit din straturi, clase, câmpuri semantice organizate ierarhic. Astfel, termenii nu se grupează în mod arbitrar, ci în funcție de particularitățile semantice ale domeniului respectiv, în baza unor factori lingvistici și extralingvistici.

Unitățile lexicale utilizate în textele științifice pot fi divizate convențional în trei categorii esențiale: neterminologice, științifice cu caracter general și terminologice. La rândul lor, unitățile lexicale terminologice cunosc grade diferite de specializare [27, 29].

Clasificarea are un rol esențial în activitatea terminologică, iar varietatea criteriilor de clasificare a termenilor științifici, analizate în subcapitolul 1.4 [31], reflectă diversitatea și complexitatea termenului ca element lexical. Orice termen, posedând însușiri și funcții distincte, poate face parte din mai multe clasificări simultan, fapt ce a condus la apariția mai multor direcții de cercetare independente (terminologia generală, semasiologică, onomasiologică, funcțională, istorică,

descriptivă, cognitivă, textuală etc.), de aceea, stabilirea și formularea criteriilor care stau la baza fiecăreia dintre aceste direcții au o importanță sporită. Pornind de la cercetările din domeniu [46, 49 ș.a.], au fost determinate criteriile de clasificare a termenilor și selectate cele mai relevante pentru clasificarea celor sportivi. Pentru cercetarea de față, prezintă interes clasificarea terminologică propriu-zisă (ce se realizează în funcție de opoziția „general-special”), clasificările lingvistice (în special, cele bazate pe trăsăturile semantice ale termenilor și pe structura lor formală), precum și clasificarea sociologică (ce presupune delimitarea unităților lexicale specializate în funcție de sfera lor de utilizare).

Subcapitolul 1.5 reflectă interpretările recente privind fenomenele lingvistice terminologizare, determinologizare și reterminologizare în limba română [4, 7, 9, 21, 36, 44, 45, 49, 50, 51 ș.a.]. Astfel, am constatat că **terminologizarea** reprezintă un proces semantic, care presupune evoluția sensului cuvintelor din uzul general (adică din limbajul comun) în procesul de transformare a lor în unități lexicale specializate, având drept rezultat „modificarea și reinterpretarea semantică” a acestora [43]. Prin urmare, ea reprezintă doar unul dintre mijloacele de creare a termenilor, **creația terminologică** fiind, în opinia noastră, o noțiune mai largă (generică), ce întrunește și alte procedee, precum cele ce se bazează pe criteriul funcțional, structural etc. Procesul de **determinologizare** presupune resemantizarea unităților lexicale care aparțin unui anumit limbaj specializat în procesul de migrare a acestora într-un context nespecializat. În definirea procesului de **reterminologizare**, am pornit de la sensul elementului *re-* (*din nou*), și am analizat reterminologizarea drept un proces semantic, în cadrul căruia un termen dintr-un anumit limbaj specializat dezvoltă un sens nou fie în limbajele unor discipline din alte domenii de referință, fie în limbajele altor discipline din același domeniu științific, fie în limbajul specializat al aceleiași discipline științifice.

Așadar, multitudinea și diversitatea definițiilor și a abordărilor privind termenul și terminologia ca sistem lexical reflectă faptul că acestea constituie subiecte actuale în cercetările contemporane, elucidarea variatelor aspecte ce țin de apariția, funcțiile, particularitățile, dinamica lor rămânând în continuare obiective importante ale terminologiei ca știință.

Astfel, analiza demersurilor științifice întreprinse până în prezent în domeniul limbajelor și al terminologiilor specializate au configurat cadrul de referință pentru cercetarea proceselor semantice care au loc în terminologia sportivă.

Capitolul 2, **TERMINOLOGIA SPORTIVĂ: INVESTIGAȚII LEXICO-SEMANTICE**, este consacrat descrierii sistemului terminologic sportiv în limba română. În subcapitolul 2.1, au fost prezentate cadrul conceptual al lucrării, principiile de abordare, corpusul supus analizei, au fost argumentate și ilustrate metodele și procedeele lingvistice aplicate în cercetare.

Pornind de la viziunile potrivit cărora terminologia este în esență o activitate lingvistică și cognitivă, iar termenii sunt unități lingvistice care transmit o semnificație conceptuală în cadrul textelor cunoașterii specializate, am conceput lucrarea de față drept un demers, în cadrul căruia termenii să fie analizați în complexitatea lor, atât ca unități ce se încadrează într-un sistem

terminologic, cât și ca unități lexicale dinamice, care își manifestă statutul de termen în discursul specializat (texte, contexte, cotexte). O astfel de abordare mai poartă denumirea de **terminologie bazată pe cadre** (*Frame-Based Terminology*), fiind dezvoltată de cunoscuta cercetătoare Pamela Faber și colegii săi de la Universitatea din Granada, Spania [18, 19]. Ea se bazează pe derivarea sistemului conceptual al structurii principale prin intermediul unei abordări integrale în ambele direcții: de la dicționare la texte (informațiile furnizate de dicționarele specializate și alte materiale de referință, completate de experții din domeniu) și de la texte la dicționare (extragerea de informații dintr-un corpus de texte, legate în mod specific de domeniul respectiv).

În analiza limbajului specializat sportiv, am recurs la un corpus de texte științifice în limba română din domeniul sportului, inclusiv: **texte în care termenii sunt utilizați** – monografii; articole de sinteză, publicate în reviste de specialitate, precum „Știința culturii fizice”, sau în volumele de materiale ale conferințelor și congreselor științifice internaționale desfășurate în USEFS în ultimii 14 ani; documente oficiale (regulamente competiționale), videotexte, webtexte (înregistrări ale evoluției unor sportivi de performanță, însoțite de comentarii); **texte în care termenii sunt înregistrați** – dicționare (inclusiv enciclopedice), ghiduri și îndrumare metodice în domeniul educației fizice și sportului, inclusiv al antrenamentului sportiv; **texte generatoare de termeni** – în special studii de cercetare (teze de doctorat în domeniu) [a se vedea: 15, p.34].

Ca rezultat, a fost posibilă și elaborarea inventarelor de termeni cu grade diferite de specializare: termeni sportivi generali, termeni sportivi comuni pentru câteva discipline înrudite, termeni sportivi de specializare maximă.

Pentru investigarea evoluției semantice a unităților lexicale specializate în procesul de determinologizare a fost alcătuit un corpus de microcontexte, ce cuprinde circa 400 de fișe, dintre care am ales pentru exemplificare circa 200. Fișele au fost elaborate în baza mai multor tipuri de texte: beletristice, publicistice, publicitare, inclusiv mediatexte și webtexte [a se vedea: 42, p. 197-223]. O parte a fișelor (circa 40) conțin exemple selectate din *Corpusul computațional de referință pentru limba română contemporană CoRoLa* (<http://corola.racai.ro>).

În același capitol, este întreprinsă o incursiune în evoluția lexicului sportiv și o analiză a principalelor lucrări lexicografice și lingvistice în domeniu, în urma căreia s-a constatat că, deși există un număr impunător de lucrări în care sunt explorate variate aspecte privind organizarea și funcționarea sistemelor terminologice, atare abordări în domeniul terminologiei educației fizice și sportului în limba română constituie cazuri izolate [5, 8, 37]. Nu există nici dicționare complete de termeni sportivi: cele existente [1, 2, 14, 17, 20, 41 ș.a.] fie poartă un caracter de popularizare, fie sunt ediții nu prea recente, fie sunt alcătuite fără contribuția lingviștilor, fie fără cea a savanților din domeniul sportului.

Trăsăturile esențiale ale terminologiei sportive sunt: caracterul deschis, flexibil; existența unui număr mare de utilizatori; manifestarea pronunțată a sinonimiei și a polisemiei, caracterul dinamic,

apariția continuă a neologismelor, apropierea terminologiei sportive de cea tehnică (ambele se bazează pe precizia executării acțiunii) [48].

Crearea sistemului terminologic sportiv urmează modele și structuri similare celor specifice limbii române în ansamblu. Fiind un sistem complex, într-o dinamică permanentă, el conține elemente lexicale diferite ca formă, conținut, mod de funcționare și apelează atât la mijloacele interne de formare (morfologice, sintactice, semantice), cât și la cele externe (împrumuturi lexicale, calcuri).

Clasificarea termenilor sportivi, ca unități lingvistice care transmit o semnificație conceptuală în cadrul limbajului specializat luat în discuție, a fost realizată în baza unor criterii diferite: structural-semantic, lexico-semantic, funcțional etc. și este orientată spre conturarea unei imagini de ansamblu a sistemului terminologic respectiv. Din punct de vedere **structural-semantic**, pot fi delimitați: termeni care alcătuiesc „nucleul structural-semantic” al lexicului sportiv (termeni din gimnastică, atletism și jocuri sportive); termeni din „zona periferică apropiată” (cei din natație, lupte sportive, box, haltere, ciclism ș.a.); termeni din „zona de periferie îndepărtată” (termeni utilizați în scrimă, iahting, canotaj, patinaj-viteză ș.a.). Organizarea lexico-semantică a terminologiei sportive reflectă o structură similară: nucleul semantic îl alcătuiesc termenii sportivi generali, în aria de periferie apropiată se încadrează termenii comuni mai multor discipline sportive, iar în cea de periferie îndepărtată – termenii de specializare maximă. În baza acestei stratificări, a fost relevat caracterul interdisciplinar al termenilor încadrați în zona de centru a limbajului sportiv (termeni sportivi generali: *antrenament, arbitru, competiție, supraantrenament, turneu, cupă, victorie, victorie netă, înfrângere* etc.) și în zona de periferie apropiată (termeni interdisciplinari, comuni unor ramuri sportive înrudite, cum ar fi cei utilizați în jocurile sportive: *atacant, mijlocăș, fundaș, portar, minge, pasă, eliminare, meci* etc.), precum și caracterul ultraspecializat al celei de-a treia categorii de termeni sportivi, specifici unei singure discipline (zona periferică îndepărtată: *corner, penalti* în fotbal; *pilier, flancher* în rugby, *ippon, waza-ari* în judo ș.a.).

Ca rezultat al clasificărilor realizate, s-au configurat unele trăsături particulare ale sistemului terminologic sportiv:

- există un spectru larg de clase lexico-semantică, care includ termeni ce denumesc: ramuri și probe sportive; persoane care activează în domeniul sportului, titluri și categorii; procedee tehnico-tactice; încălcări și sancțiuni/ măsuri de penalizare, termeni de arbitraj; aparate și echipamente sportive; locuri de activitate, zone, linii de delimitare; mijloace, forme și rezultate ale pregătirii sportivilor; unități de măsură, categorii statistice ș.a.;

- se atestă un număr mare de termeni comuni mai multor discipline sportive, situație ce se explică fie prin utilizarea acelorași obiecte, echipamente, loc/mediu al desfășurării competițiilor (de ex., termenii din jocurile sportive: cu mingea: fotbal, handbal, baschet, volei, rugby; cu crosa: hochei pe gheață, hochei pe iarbă; sporturile nautice; sporturile de iarnă), fie prin faptul că solicită aceleași calități (de ex., artistism: gimnastică, dans sportiv, patinaj artistic, înot sincron), fie prin faptul că reprezintă subsisteme create prin cumularea termenilor proveniți din disciplinele care s-au aflat la

baza creării lor, de ex., polo pe apă (jocuri sportive + înot), polo călare (jocuri sportive + călărie) ciclobal (ciclism + fotbal), motobal (motociclism + fotbal), înot sincron (înot + gimnastică artistică) etc. Totodată, în astfel de sublimbaje s-au dezvoltat și termeni proprii, specifici disciplinelor sportive respective;

- pe lângă termenii substantivali și grupurile nominale (*arbitru, atacant, avantaj, culoar, cursă, superioritate numerică, turneu de polo, joc static*), categorie specifică și altor limbaje specializate, există o serie de termeni exprimați prin verbe și grupuri verbale, dat fiind specificul domeniului, ce se caracterizează prin acțiune, dinamism, dezvoltare, motricitate (*a faulta, a descalifica, a dribla, a elimina, a aplica o lovitură, a trimite în cnocaut*), prin verbe la imperativ (*Luați locurile!, Ridicați țintele!, Trage!*), termeni complecși ce conțin numerale (*trei poziții – tir; 100 m, 200 m, 400 m plat, 110 m garduri – probe de alergări; 1-3-1, 3-2 – sisteme de apărare în baschet ș.a.*);

- în stratul lexico-semantic al termenilor de specializare maximă se înregistrează numeroși termeni bi- și polilexicali (*săritură în lungime, aruncarea greutății, săritură în lungime de pe loc – termeni din atletism*) și polisintagmatici (*răsturnare cu apucare de mijloc și apucarea brațului în cheie; trecere de pe o parte în alta prin rulare – termeni din lupte*) – anume adăugarea determinativelor le atribuie termenilor caracter ultraspecializat;

- limbajul sportiv este un sistem flexibil, dinamic, acceptând cu ușurință împrumuturile din limbile de circulație internațională, în special din limba engleză, dar și din alte limbi (coreeană, japoneză, chineză), în cazul când sportul adoptat își are originea în țările respective, fapt ce asigură respectarea cerințelor principale ale termenilor: laconism, precizie, monosemantism, caracter internațional.

Relațiile de hipero-hiponimie, care se manifestă în cadrul terminologiei sportive, confirmă existența unui sistem conceptual structurat și ierarhizat. Analiza componentială a elementelor acestui sistem are o importanță considerabilă atât pentru definirea corectă a conceptelor, cât și pentru înțelegerea sensului specializat al termenului de către un nespecialist.

Totodată, studiul terminologiei sportive deschide perspective pentru noi abordări, lăsând loc și altor interpretări, sinteze, sistematizări ale expresiei și conținutului acestora și, respectiv, a limbajului prin care se exprimă.

Capitolul 3, **TERMINOLOGIZAREA, DETERMINOLOGIZAREA ȘI RETERMINOLOGIZAREA – PROCESE SEMANTICE ACTIVE ÎN LIMBAJUL SPORTIV**, este structurat în trei subcapitole, conforme cu cele trei procese supuse cercetării. Subcapitolul 3.1, **Terminologizarea**, constituie o analiză a celor mai relevante procedee semantice de creare a termenilor: restricția, specializarea sensului, metafora (numită și metasemie similativă) și metonimia (metasemie implicativă).

Specializarea / restricția sensului se realizează atunci când unitatea lexicală din uzul comun sau din alte limbaje specializate sunt adoptate de limbajul sportiv, căpătând un sens particular, prin

includerea unor seme diferențiale suplimentare, relevante pentru noțiunea respectivă, dar care lipsesc din noțiunea desemnată de cuvântul inițial. Termenii de tipul *alergare*, *aruncare*, *săritură*, *răsturnare*, *sufocare* etc. se deosebesc de cele din limbajul comun prin faptul că au seme generice, precum *exercițiu sportiv*, *probă sportivă*, *element de exercițiu*, *procedeu sportiv* etc.

Procesul de metaforizare în limbajul sportiv este abordat în lucrare prin prisma viziunilor actuale asupra metaforei conceptuale, care se bazează pe relația dintre domeniile conceptuale-sursă și domeniile conceptuale-țintă, precum și pe finalitatea lor cognitivă [22, 39]. În limbajul sportiv au putut fi analizate cinci din cele șase domenii-sursă ale metaforelor conceptuale atestate în limba română contemporană: **Obiecte, Plante, Animale, Om, Fenomene naturale**. În exemplele analizate de noi, cele mai numeroase sunt domeniile conceptuale antropomorfic (*rege*, *regină*, *damă*, *nebun*; *cap*, *ureche*, *barbetă*, *pluton*, *falangă*, *împușcă-cioară*, *vânătoare de vulpi*) și obiectual (*furculiță*, *fereastră*, *morișcă*, *cheie*, *lacăt*, *foarfecă*, *fus*, *capac*, *cârlig*, *pod*, *stâlp*, *zid*, *beton*, *cravată*, *trenă*, *evantai*, *perdea*, *ghirlandă* etc.), ceea ce poate fi explicat prin faptul că majoritatea termenilor-metaforă sunt creați prin asociere cu propria imagine a omului și cu obiectele din viața cotidiană. Celelalte domenii conceptuale sunt mai puțin valorificate în terminologia sportului: modelul zoomorfic (*cal*, *capră*, *fluture*, *delfin*, *aripă*, *păianjen*, *cocoș*, *muscă*, *picior de elefant*); fitomorfic (*ciupercă*, *nucă*, *rozetă*); fenomene naturale (*câmp*, *serpentină*, *eclipsă*).

La baza metaforelor științifice sportive se află asocieri generate de asemănarea obiectelor, a fenomenelor, a acțiunilor conform următoarelor trăsături (numite și motiveme):

- **formă:** *grămadă*, *mol* (rugbi), *arc*, *cumpănă* (gimnastica artistică), *coardă*, *evantai* (atletism);
- **loc:** *cap*, *gură*, *coadă* (tir), *aripă* (jocuri sportive), *tavan* (alpinism);
- **greutate:** *pană*, *muscă* (box);
- **scop, funcție:** *fereastră*, *blocadă* (șah), *cheie* (lupte), *lacăt* (haltere), *capac* (baschet);
- **caracterul mișcării:** *șurub*, *piuliță* (gimnastică), *bolț* (jocuri sportive), *morișcă* (gimnastică, lupte), *ghirlandă* (schi), *secerare* (lupte), *buclă*, *serpentină* (patinaj artistic).

Eponimizarea, de asemenea, reprezintă o cale productivă de terminologizare în limbajul sportiv. În formarea termenilor eponimici, acesta poate să concureze, așa cum se poate observa din studiile de specialitate, doar cu cel medical. Termenii eponimici sportivi desemnează concepte variate din punct de vedere semantic și structural, iar principala sursă a acestora o constituie antroponimele (*Tkachev*, *Tsukahara*, *Korbut*, *Axel*, *Salchow*, *Comăneci*, *Silivaș*, *Amânar*) și toponimele (*badminton*, *derbi*, *maraton*).

Majoritatea termenilor sportivi eponimici au pătruns în limba română din fondul terminologic internațional (dat fiind că provin de la numele unor cunoscuți sportivi sau savanți, care reprezintă diferite state ale lumii) ori sunt creați după modelele respective, în special ale limbii engleze (*dublu axel* – en. *double axel*; *triplu lutz* – en. *triple lutz*) – în cazul termenilor bi- sau polilexicali. Se atestă însă și cazuri când fondul internațional se îmbogățește cu termeni eponimici de origine românească. Este vorba, de exemplu despre termenii din gimnastică, formați de la numele proprii ale unor sportivi

cu renume mondial: *Comăneci (salt Comăneci, coborâre Comăneci), Silivaș (urcare Silivaș, salt Silivaș), Grigoraș, Popa, Amânar* ș.a.

Avantajul cel mai mare al termenilor eponimici constă în faptul că ei asigură monosemia termenilor, fiind mai concreți, mai laconici, mai preciși decât echivalentele lor noneponimice. Ei poartă un caracter internațional, deoarece au același înțeles și, în majoritatea cazurilor, formă identică în diferite limbi. Astfel, crearea lor răspunde cerinței de standardizare a termenilor de circulație internațională. Termenii sportivi eponimici poartă un caracter „ultraspecializat” și, deseori, sunt accesibili doar celor care activează în domeniul sportului ori chiar într-o singură ramură de sport [32].

Subcapitolul 3.2, **Determinologizarea**, scoate în lumină specificul determinologizării unităților lexicale specializate, domeniile de origine ale unităților determinologizate, rolul textelor beletristice în realizarea procesului respectiv, refluxul termenilor sportivi în textele nespecializate (mediatexte, webtexte, videotexte, teletexte etc.), având drept scop conturarea potențelor expresive ale termenilor desemnizați și determinarea sensurilor noi, apărute ca rezultat al migrării lor în limba comună, prin confruntarea descrierii sensului specializat în dicționare cu cel (cele) pe care îl (le) capătă în diferite contexte nespecializate.

În analiza fenomenului de migrare a termenilor din limbajele specializate în cel comun, trebuie delimitate două procese: **despecializarea** (utilizarea termenului în context nespecializat) și **determinologizarea** (remodelarea semantică a termenului). Fiecare dintre cele două procese are consecințe diferite: prin despecializare are loc extinderea sferei de întrebuințare a lexicului specializat, scopul principal al acesteia fiind explicarea și difuzarea conceptelor științifice, iar prin determinologizare unitatea lexicală capătă sensuri noi și, în acest mod, apar cuvinte noi, care participă la crearea unor noi imagini ale realității (acțiuni, fenomene, obiecte, trăsături etc.).

Determinologizarea lexicului specializat sportiv este un fenomen deosebit de productiv, fapt generat atât de factori lingvistici (tendința efortului minim; concizia termenilor; expresivitatea termenilor în limbajul comun; nevoia de a utiliza un termen pentru a denumi obiecte, fenomene, relații sau pentru a „umple un gol” într-un câmp semantic etc.), cât și extralingvistici (tendința de intelectualizare a discursului, larga mediatizare a evenimentelor sportive, cunoașterea, asimilarea și utilizarea termenilor sportivi de către vorbitorul de rând; popularitatea înaltă a sportului, rolul sport al acestuia în viața societății, creșterea nivelului de cultură generală și sportivă a populației etc.).

Un rol important atât în popularizarea (vulgarizarea) terminologiei sportive, cât și în determinologizarea acesteia le revine textelor artistice. Unitățile lexicale specializate preluate în textele beletristice îndeplinesc funcții diferite: ele pot fi utilizate atât cu valoare denotativă, cât și pentru a atinge efecte stilistice și chiar comice ori satirice. În mass-media, termenii sportivi înregistrează o frecvență mult mai mare, fie că sunt utilizați în cronicile și reportajele sportive cu sensul lor specializat (proces numit vulgarizare sau despecializare), fie dezvoltând conotații și sensuri noi, astfel înregistrându-se o determinologizare a lor.

Determinologizarea lexicului sportiv are loc conform mecanismelor generale de determinologizare în limba română. Unitățile lexicale din limbajul sportiv supuse acestui proces au intrat în limbajul curent, în primul rând, prin extensie semantică / generalizarea sensului, ca în cazul termenilor *start*, *finiș*, *record*, *a (se) antrena*, *turism* ș.a. Bunăoară, cuvântul *start*, care în sport are sensul „loc de plecare (marcat printr-o linie) într-o cursă sportivă”, este folosit frecvent în comunicarea cotidiană și în presă cu sensul „început”. De multe ori, extensia semantică este rezultatul **metaforizării** (al unor mutații semantice, bazate pe diverse similitudini). Bunăoară, expresia *a fura startul*, folosită în limbajul sportiv cu sensul „a porni într-o cursă athletică etc. înainte de semnalul oficial care anunță începutul acesteia”, și-a extins aria de utilizare, desemnând în limbajul cotidian „a porni înainte de timp”, de ex.: *PD-ul a furat startul campaniei electorale cu mitingul din PMAN*.

Unele sensuri ale unităților lexicale determinologizate sunt deja atestate în dicționare: *a boxa* („a lovi”), *competiție* („concurș”), *start* („început”), *finiș* („sfârșit”), *a fenta* („a înșela; a evita abil o situație neplăcută”).

Alteori, sensurile (în articolele lexicografice) înregistrate în dicționarele explicative sunt incomplete, ca în cazul termenilor *campion*, *maraton*, *slalom*, *a dribla* ș.a. De ex., termenul *campion* este înregistrat în DEX cu sensul figurat „luptător, apărător de frunte al unei cauze, al unei idei”, de ex.: *Verdi (...) în Italia este considerat drept un erou și un campion al drepturilor omului*. Sensul pe care l-a dezvoltat ulterior și cu care este utilizat în prezent este „persoană care deține întâietate într-o activitate, care se află în frunte”: (...) *profesorul Theodor Hristea (1984), un campion al acrimiei filologice*. Termenul *maraton* are, în dicționarele explicative, pe lângă sensul său de bază „întrecere athletică la alergare pe o lungime de 42,195 km”, și un sens figurat: „ședință prelungită; negocieri lungi și dificile, dezbateri laborioase”: *maraton științific, maraton de comunicări*. În cele mai multe dintre exemplele analizate de noi, cuvântul *maraton* este utilizat cu sensul „acțiune, eveniment îndelungat și dificil”: *La Brașov a început un adevărat maraton de transplant renal*. Termenul *a dribla*, care provine din sublimbajul jocurilor sportive, în care este folosit cu sensul: „a depăși unul sau mai mulți adversari, strecurându-se (prin inducerea în eroare) cu mingea sau pucul”, are în dicționare și sensul (fam.) „a înșela”. În cele mai multe dintre exemplele selectate din presa actuală însă, se întrevade un nou sens: „a ocoli, a evita”, de ex.: ... *ministrul „driblează” discuțiile despre studiile sale; Tinerii din RM încearcă să dribleze serviciul militar*.

Există și o serie de unități lexicale determinologizate, ale căror sensuri nu sunt, deocamdată, înregistrate în dicționarele generale: *rundă* – „etapă (a unui proces)”;*șut* – „lovitură puternică”; *atletic* – „care are o constituție fizică robustă și armonioasă”; *time-out* – „pauză”; *ping-pong* – 1. „tărăgănare a soluționării unei probleme prin trimitere repetată de la un organ de resort la altul”. 2. „schimb de replici, acuzații” ș.a.

O expresivitate sporită o capătă și sintagmele determinologizate, de tipul: *a ridica (a coborî) ștacheta*, *cartonaș galben*, *cartonaș roșu*, *gol de onoare*, *a se afla (a ține, a scoate) pe tușă*, *a ridica mingea la fileu*, *a avea mingea pe jumătatea de teren a cuiva (a avea mingea în teren)*, *a prelua (a*

transmite) *ștafeta*, *a trece pe sub ștachetă*. De ex., expresia **a ține în șah**, utilizată în limbajul sportiv cu sensul „a limita jocul adversarului la apărarea regelui”, în limbajul comun capătă sensul figurat „a ține pe cineva în tensiune, a-l imobiliza”. Sintagma **gol de onoare** a căpătat sensul de „succes minim, realizat în ultimul moment”. **A juca în (altă) ligă** și **a juca în liga superioară** sunt utilizate cu sensul „a se ridica la o treaptă superioară; a fi promovat”. **Ultima sută de metri** a pătruns în limbajul comun cu sensul: „etapa finală a unui proces, eveniment, a unei acțiuni”. **Categorie (grea, ușoară)** este utilizată cu sensul figurat „valoare, virtute” (*primar de categorie grea, businessman de categorie grea*). **A ridica mingea la plasă (la fileu)**, în limbajul comun, a dezvoltat sensul „a crea condiții favorabile (cuiva); a înlesni (cuiva) o sarcină; a ajuta”.

Așadar, termenii sportivi migrează atât în textele beletristice, cât și, mai ales, în cele publicistice. În ambele tipuri de texte, termenii pot fi folosiți atât cu valoare denominativă (în acest caz are loc **despecializarea** termenilor, care devin în acest mod „un apanaj” al publicului larg), cât și cu valoare conotativă (înregistrând diferite grade de **determinologizare**). Se atestă cazuri de asimilare a termenilor sportivi în scopul promovării diferitor produse (în spoturile publicitare) și în stilul colocvial. În presa actuală, lexicul sportiv determinologizat migrează mai ales în discursul social-politic, interacțiunea celor două limbaje explicându-se prin faptul că anume aceste două sfere suscită un interes sporit și, prin urmare, sunt cele mai mediatizate.

Determinologizarea se poate realiza în grade diferite: gradul redus de determinologizare este reflectat de întrebunțările metaforice individuale. De ex.: *Dublu axel și triplu șurub literar* (titlul unui articol de D.M. Cipariu). Determinologizarea maximă se atestă atunci când folosirea termenilor sportivi în comunicare depășește etapa utilizărilor metaforice individuale (ocasionale), și, datorită modificării conținutului semantic și înregistrării lor frecvente în uz, devin elemente „cu drepturi depline” ale limbajului comun.

Se atestă și situații de utilizare inadecvată a termenilor sportivi care au migrat în limbajul comun: *Cred că presa a evoluat, sub acest aspect, în tandem cu cele mai noi domenii; Californienii au fost în tandem cu nebulia publicului...* (mai potrivite ar fi fost sintagmele: *împreună cu* și, respectiv, *în acord cu*). Un alt exemplu: *Aparatul ultraperformant pentru depistarea TBC stă pe tușă*. Dat fiind că expresia *a sta (a se afla) pe tușă* are o restricție de utilizare, referindu-se doar la persoane, în acest context, mai potrivită ar fi una dintre expresiile: *nu funcționează*, *nu poate fi pus în funcțiune*. Erorile de acest tip își au originea în tendința vorbitorilor (a autorilor de texte publicistice) de a părea mai erudiți, mai originali, de a atinge o expresivitate maximă în comunicare.

În subcapitolul 3.3, **Reterminologizarea**, sunt analizate tipurile de reterminologizare a unităților specializate, pornind de la opozițiile: domeniu de origine / domeniu receptor (reterminologizare intradomenială și transdomenială) și disciplină de origine / disciplină receptoare (reterminologizare intradisciplinară și transdisciplinară). Este ilustrată migrarea termenilor în sens dublu: resemantizarea termenilor din alte limbaje specializate în cel sportiv (fiind definite și domeniile emitente ale acestora) și din limbajul sportiv în alte limbaje specializate. Sunt relevate, de

asemenea, procedeele de reterminologizare intradomenială (transdisciplinară, intradisciplinară) în limbajul sportiv.

Reterminologizarea este o cale activă de formare a terminologiei sportive, având două forme principale: transdomenială și intradomenială. În primul caz, are loc un „flux – reflux” al termenilor din și spre alte limbaje specializate. În al doilea caz, termenii dezvoltă sensuri noi fie în limbajele altor discipline din același domeniu (al sportului), fie în limbajul specializat al aceleiași discipline sportive.

În arealul lingvistic românesc, pentru desemnarea prezenței unor termeni în două sau câteva domenii, ca rezultat al migrării lor, este adesea vehiculată noțiunea **interdisciplinaritate** [6, 16, 38, 40], iar termenii specializați care se utilizează în mai mult decât un singur limbaj științific sunt numiți **lexic științific interdisciplinar** [6, 7, 40]. Considerăm că noțiunile „interdisciplinaritate”, „termeni științifici interdisciplinari” sunt justificate doar pentru a delimita termenii care funcționează simultan în câteva limbaje științifice (de regulă, aparținând unor discipline înrudite, care **interrelaționează/interacționează**) și în care au același sens (*inter-* – *între, reciproc*). Propunem ca termenii care au depășit granițele unui anumit limbaj specializat în care au apărut și care au migrat în limbajele specializate ale altor discipline științifice, modificându-și parțial sau total sensul să fie numiți termeni științifici **transdisciplinari/ transdomeniali** (lat. *trans-* – *dincolo, peste*), iar procesul în cadrul căruia un termen trece, cu sens modificat, din limbajul specializat al unei discipline (domeniu) în cel al altei (altor) discipline (domenii) științifice să fie numit **reterminologizare transdisciplinară** și, respectiv, **transdomenială**.

Pătrunderea termenilor dintr-un limbaj specializat în altul are loc atât prin specializarea sensurilor (o serie de termeni au pătruns în sport din limbajele specializate ale ramurilor tehnice și științifice care au stat la baza formării lor, de ex. numeroși termeni din canotaj sunt preluați din terminologia industriei navale, cei utilizați în tir sau scrimă – din cea militară ș.a.m.d.), cât și prin resemantizarea unităților lexicale ale limbajelor altor domenii științifice, în acest caz fiind vorba de o **reterminologizare transdomenială**. Un strat important al terminologiei sportive îl reprezintă termenii proveniți din limbajul militar (*atac, asalt, baterie, blocadă, cantonament, captură, defensivă, divizie, flanc, ofensivă, paradă, pluton, repliere*), fapt ce se explică prin similitudinea de acțiuni, procedee, poziții, echipamente utilizate în arta militară și în sport. Se atestă însă și termeni ce provin din alte limbaje: matematică (algebră, geometrie): *doi, opt, unsprezece, cerc, diagonală, echer, paralelă, patrulater, pătrat, piramidă, trapez, triunghi, triunghiular, cilindru*; fizică, chimie: *absorbție, degajare, dispersare, insolubilitate, flotare, motrice*; arhitectură, construcții: *balustradă, baraj, beton, boltă, coloană, cupolă, fleșă, palier, paravan, stâlp, pasaj*; arte (muzică, pictură, coregrafie, teatru, circ): *arenă, desen, digitație, hat-trick, mască, miniatură, operă, piruetă, uvertură*; anatomie, medicină: *falangă, nervură, obstrucționa, obstrucție, osatură*; științe ale naturii (biologie, zoologie, geografie, astronomie): *delfin, derocare, eclipsă, fluture, muscă, păianjen, rac, rozetă, serpentină, zonă*; agricultură, creșterea animalelor: *padoc, peluză, pepinieră*; domenii tehnice:

aparat, cuplaj, frână, frânare, înșurubare, piuliță, pivot, placaj, șurub; drept: *adjudecare, admonestare, arbitraj, asesor, evadare, sancțiune*; politică: *balotaj, fuziune, guvernare, ligă*; gramatică: *accent, frază* ș.a. O mare parte dintre acești termeni au fost creați prin metaforizare.

Migrarea termenilor sportivi în alte limbaje specializate este un fenomen mai rar, fapt ce poate fi explicat prin vârsta relativ tânără a terminologiei sportive. Ei sunt preluați doar în domenii mai noi decât sportul, cum ar fi tehnologiile informaționale (*start*), unele domenii tehnice (*patină, pasă, antrenor, performanță, ring*) sau cercetările genetice (*gene knockout, modele animale knockout*). În medicină sunt cunoscuți termeni de tipul: *genunchiul săritorului, genunchiul alergătorului, policele schiorului, umărul tenismanului* etc., termeni creați, probabil, pentru a explica esența celor „savanți”, care, pentru persoanele neavizate, sunt irelevanți.

Reterminologizarea intradomenială se realizează atât prin migrarea termenilor (care suferă modificări de sens) dintr-o disciplină sportivă în alta (reterminologizarea transdisciplinară), cât și prin resemantizarea lor în cadrul unei singure discipline (reterminologizarea intradisciplinară). Aceasta se realizează atât prin metaforizare (de obicei, parcurgând și etapa de determinologizare), cât și prin metonimie. Spre exemplu, termenul *patinaj* a pătruns și în sublimbajul schiului, în sintagmele *pas de patinaj; coborâre în pas de patinaj*, denumind, în cadrul acestor termeni complecși tipul respectiv de alunecare. O situație asemănătoare se atestă și în cazul termenilor *tenis cu capul* și *tenis cu piciorul*, care au pătruns în sublimbajul fotbalului, pentru a desemna tipuri de lovituri asemănătoare cu cele aplicate în tenis, iar termenul *boxare a mingii* reprezintă un „element tehnic specific jocului portarului folosit de acesta pentru respingerea mingii cu pumnul, în situația în care mai mulți jucători sar deodată pentru a lovi mingea cu capul în fața porții”. *Hochei*, termen care desemnează un joc sportiv pe gheață sau pe iarbă, a fost preluat în haltere cu sensul „procedeu de ridicare a halterei la proba de smuls și aruncat cu ambele brațe”.

Unul dintre procedeele de reterminologizare cele mai productive în limbajul sportiv este metonimia, care se realizează conform următoarelor modele:

- mișcare, acțiune – exercițiu, procedeu, abatere sau probă de sport (*pas, alergare, săritură, aruncare, apucare, răsturnare, strangulare* ș.a.);
- stare, poziție – exercițiu, procedeu (*echilibru*);
- parte a corpului – probă/ procedeu/ poziție (*genunchi, braț în linie, mână, picior, cap*);
- obiect – probă/procedeu/element tehnic (*bară, gard, bârnă, sol, inele, paralele, paralele inegale, ciocan, greutate, floretă, spadă, sabie, pușcă, pistol, sanie, schi*). Uneori, acest tip de reterminologizare se realizează prin adăugarea unor termeni determinanți, de ex.: *minge înaltă, minge razantă* (fotbal); *minge liftată, minge regulamentară, minge repetată, minge scurtă* (tenis de câmp);
- obiect (element) de vestimentație – probă/procedeu/element tehnic (*șiret* - în fotbal, în sintagma *șiret plin*: „procedeu tehnic prin care mingea este lovită cu porțiunea centrală a labei piciorului, situată de-a lungul șiretului”);

- loc/spațiu – procedeu/element tehnic (*corner* „colț al terenului” – „fază fixă de joc în care echipa din atac repune mingea în joc din colțul terenului”);
- loc/ spațiu – sportiv (agent): *centru, inter (inter dreapta, inter stânga), extremă*;
- loc/spațiu – interval de timp (*cantonament*: „loc de cazare special amenajat, unde membrii unei echipe sau ai unui lot sportiv se pregătesc în comun (în vederea participării la o competiție de amploare)”, capătă și sensul „interval de timp cât o echipă se află în cantonament”);
- materie – obiect: *aur, argint bronz* sunt utilizate cu sensul de „distincție” (*medalie de aur, medalie de argint, medalie de bronz*);
- capacitate, trăsătură – probă sau ramură de sport (*viteză, rezistență, fitness*);
- calitate – componentă a sistemului de evaluare (*artistism, virtuozitate, dificultate* – în gimnastică, patinaj artistic);
- calitate – fază a unui procedeu, a unei probe de sport etc. (*precizie în tir* – „fază în cadrul probei pistol femei”);
- forma mișcării – mișcare, procedeu, element (*cerc, triunghi, romb* – în gimnastică);
- nume de agent – denumire de procedeu/element (*as* - „persoană care se bucură de notorietate sportivă câștigată datorită aptitudinilor demonstrate repetat în diferite concursuri de mare anvergură”, în tenisul de câmp - „punct realizat direct din serviciu, foarte apreciat de public”).

Așadar, resemantizarea termenilor în limbajul sportiv se bazează pe raporturi de similitudine (de formă, de greutate, de funcție, cantitativă, calitativă etc.) și de contiguitate logică. S-ar putea spune că metaforizarea și metonimia sunt principalele procedee semantice de reterminologizare intradomenială.

Deși în evoluția semantică a unităților terminologice, atât în direcția formării limbajelor specializate, cât și în cea a migrării termenilor în limbajul comun și în alte limbi specializate, se atestă aceleași procedee semantice, caracteristice lexicologiei în general, se profilează anumite tendințe: de exemplu, specializarea și restricția sensului se manifestă în procesul de creare a termenilor; extensiunea și generalizarea sensului – în cel de migrare a termenilor în limbajul comun. Metonimia se înregistrează în special în procesul de reterminologizare, iar metaforizarea în cadrul tuturor celor trei fenomene lingvistice: **terminologizare, determinologizare, reterminologizare.**

Cele trei capitole ale lucrării sunt urmate de **concluziile generale** și **recomandările** formulate ca rezultat al investigațiilor realizate, de lista surselor bibliografice citate și de anexe.

Astfel, lucrarea constituie un instrument util pentru lingviști, terminologi, traducători și specialiști în domeniul științei sportului, profesori și antrenori, o contribuție la explorarea terminologiilor în limba română actuală.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Ca rezultat al studiului întreprins, au putut fi formulate următoarele concluzii:

1. Limbajele specializate reprezintă sisteme complexe și dinamice, cuprinzând unități lexicale variate ca formă, conținut, mod de funcționare, finalitate. Hotarele dintre diferitele limbaje specializate ale unei limbi, precum și cele dintre straturile lexicale în care se încadrează unitățile terminologice ale aceluiași limbaj specializat sunt foarte flexibile, lexicul terminologic migrând în permanență dintr-un registru lingvistic în altul [25, 29].

2. Dat fiind că textele specializate, ca utilizatori și furnizori de termeni, cunosc grade diferite de specializare terminologică, în funcție de o serie de condiții discursive, cognitive, lingvistice, iar tipologia acestora, la fel ca și cea a termenilor, cunoaște o clasificare foarte variată [30,31], în lucrarea de față, termenul a fost studiat nu ca o unitate lexicală izolată, diferită de celelalte unități de limbă, ci ca o unitate dinamică, ce se încadrează într-un sistem organizat și exercită o funcție deosebită într-un context specializat.

3. Terminologia sportivă reprezintă un sistem conceptual structurat și ierarhizat, având un caracter dinamic, deschis, flexibil. Caracterul deschis al terminologiei sportive se manifestă mai ales prin larga ei întrebuințare în limbă, atât în mediul specialiștilor din domeniu, al sportivilor, antrenorilor, al reporterilor sportivi, cât și al numeroșilor săi fani și simpli amatori, fapt determinat, în primul rând, de mediatizarea intensă a evenimentelor sportive în toate mijloacele de informare (presa scrisă, televiziune, internet etc.). Clasificarea termenilor sportivi, realizată în baza criteriilor lexico-semantic, structural-semantic, funcțional etc., scoate în evidență caracterul de sistem al terminologiei respective [27, 28], imagine ce s-a conturat și prin analiza relațiilor de hiper-hiponimie, exemplificate în baza sublimbajului atletismului [24].

4. Deși procedeele de formare a terminologiilor, inclusiv a celei sportive, în limba română urmează, în linii generale, căile specifice lexicologiei, limbajele specializate folosind atât mijloace interne, cât și externe de creație terminologică, în terminologia sportivă se observă o tendință pregnantă pentru adoptarea de împrumuturi, mai ales pentru cele din limba engleză, dar și din alte limbi (japoneză, coreeană – în cazul sporturilor care provin din țările respective), dat fiind că marea parte a inovațiilor lexicale se datorează adoptării unor noi forme de activitate fizică și, implicit, a terminologiei acestora [34]. Un strat important al terminologiei sportive îl alcătuiesc și termenii formați prin mijloace interne: derivarea, compunerea, compunerea sintagmatică, abrevierea, conversia, precum și procedeele semantice de creație terminologică, acestea din urmă dovedindu-se a fi extrem de productive în limbajul domeniului investigat.

5. Lexicul specializat se îmbogățește permanent cu unități din limbajul comun (proces numit terminologizare), la rândul lor, terminologiile furnizează acestuia o serie de unități lexicale și sensuri noi (prin determinologizare), iar unitățile terminologice au proprietatea de a transcende sfera

specializată pe care o reprezintă, pentru a completa sistemele terminologice ale altor științe (grație procesului de reterminologizare). Migrând dintr-un registru lingvistic în altul, fie din limbajul comun în cel(e) specializat(e), fie din unul specializat în altul (alte), semnificantul continuă să funcționeze, în majoritatea cazurilor, și în limbajul inițial, iar în limbajul receptor denumește un nou semnificat.

6. Determinologizarea este un proces căruia i se supun în mod special unitățile lexicale ce aparțin domeniilor de interes sporit pentru vorbitorii unei limbi și care sunt mai des mediatizate: progresul tehnic, sistemul militar, sportul, medicina, artele (teatrul, cinematografia) etc. Unitățile lexicale determinologizate exercită, în special, funcția de intelectualizare a discursului, atribuie acestuia expresivitate, are conotații stilistice, iar uneori – efecte comice sau satirice. O premisă obligatorie pentru determinologizarea unităților lexicale terminologice o constituie despecializarea lor, care are drept rezultat extinderea sferei de întrebuintare a termenilor prin utilizarea lor pentru explicarea și difuzarea conceptelor științifice. O condiție necesară pentru utilizarea în vorbire a unităților lexicale determinologizate este cunoașterea sensului terminologic, fapt care îi permite celui care le utilizează să stabilească, în baza comparării și confruntării conceptelor respective, a obiectelor și fenomenelor pe care le descrie, corelațiile dintre sensurile specializate și cele nespecializate și, implicit, să evite utilizările incorecte sau inadecvate.

7. Interacțiunea diferitor limbaje specializate se manifestă printr-un proces intens de reterminologizare, care, în cazul limbajului sportiv, se realizează în ambele direcții: terminologia sportivă împrumută unități lexicale din alte sisteme terminologice, furnizând, la rândul ei, unități lexicale specializate altor terminologii (reterminologizare transdomenială). Trăsătura distinctivă a terminologiei sportive constă în faptul că migrarea termenilor din alte limbaje specializate spre cel sportiv este un proces mult mai activ decât cel realizat în sens opus. Termenii sportivi pătrund în alte limbaje specializate atunci când apariția acestora din urmă este ulterioară limbajului sportiv. Reterminologizarea este determinată de dezvoltarea și perfecționarea cunoașterii științifice, de apariția unor noi teorii și domenii și, mai ales, de fenomenul integrării științelor.

8. Terminologia sportivă este, de asemenea, autogeneratoare de unități lexicale specializate, proces numit reterminologizare intradomenială: în interiorul acestui domeniu sunt înregistrați numeroși termeni polisemantici, care comportă sensuri distincte în sublimbajele diferitor discipline sportive (apăruți ca rezultat al reterminologizării transdisciplinare) și termeni polisemantici în cadrul unei singure discipline sportive (sensuri noi, apărute grație reterminologizării intradisciplinare).

9. Evoluția semantică a unităților lexicale în cadrul fiecăruia dintre aceste procese – terminologizare, determinologizare, reterminologizare – își are specificul propriu, mecanismele lor principale fiind: restricția semantică (în cazul terminologizării), extensia / generalizarea sensului (în cazul determinologizării) și ambele în cazul reterminologizării. Trăsătura lor comună constă în faptul că, în cadrul tuturor celor trei procese, se produc transferuri semantice, acestea bazându-se fie pe

similitudini (metaforizare), fie pe relații de contiguitate logică (metonimie, sinecdocă). În studiul mutațiilor semantice care au loc în sistemele terminologice în ansamblu și a celui sportiv în mod particular, extrem de eficientă se dovedește a fi analiza semică.

10. În cazul lexicului sportiv, procesele de terminologizare, determinologizare, reterminologizare urmează, în fond, aceleași trasee, caracteristice limbajelor specializate în ansamblu. Se observă totuși anumite tendințe, precum ar fi cea de internaționalizare a lexicului terminologic, care se materializează prin pătrunderea unor numeroase împrumuturi [34] și prin adoptarea/crearea termenilor eponimici [32]. Marea majoritate a acestora poartă un caracter ultraspecializat și sunt accesibili, de obicei, unui număr restrâns de specialiști ai domeniului sportului. Totodată, fondul terminologic internațional se completează cu o serie de termeni eponimici care își au originea în limba română [32, 33].

11. Metaforizarea este unul dintre fenomenele cele mai frecvente în cadrul tuturor celor trei procese analizate, dar se manifestă diferit. Astfel, dacă la baza terminologizării lexicului sportiv se află modelele conceptuale antropomorfic și obiectual, ceea ce se explică prin faptul că majoritatea termenilor-metaforă este creată prin asociere cu propria imagine a omului și cu obiectele înconjurătoare [35], atunci, în procesul de migrare a termenilor în limbajul comun, metaforizarea se bazează, în special, pe asemănarea vieții cu o cursă (competiție) sau cu un teren (câmp, ring) de luptă (șah, box, fotbal), cele mai multe cuvinte încadrându-se în câmpul semantic al cuvântului „mișcare”. În plus, în cazul unităților lexicale determinologizate, se observă o oarecare „întârziere” a înregistrării sensurilor și cuvintelor noi în dicționare, chiar dacă acestea sunt fixate în texte și au atins deja o frecvență destul de înaltă. În procesul de reterminologizare, metaforizarea cunoaște două trasee principale: unitățile lexicale fie traversează și o etapă intermediară de determinologizare (în acest fel termenii devin familiari unui număr mai mare de vorbitori), fie migrează dintr-un limbaj specializat nemijlocit în altul (altele), situație în care rămân a fi cunoscuți doar unui cerc restrâns de specialiști din cele două domenii de aplicații. În cazul limbajului sportiv, se manifestă preponderent primul tip de reterminologizare prin metaforizare.

12. Metonimia se realizează mai ales în procesul de reterminologizare intradomenială, dat fiind că se bazează pe raporturi de contiguitate logică între diferite obiecte, fenomene etc., care, în cazul terminologiei sportive, se stabilesc, de obicei, între termenii din cadrul aceluiasi sublimbaj (reterminologizare intradomenială intradisciplinară), având drept efect principal extensiunea semantică și, implicit, polisemia intradomenială. Cei mai mulți termeni sportivi creați prin transfer metonimic denumesc probe sportive și competiționale, procedee și elemente tehnico-tactice.

Astfel, a fost confirmată **ipoteza cercetării**, conform căreia toate cele trei procese semantice sunt active în limba română actuală, având un rol determinant pentru formarea sistemelor terminologice ale diferitor limbaje specializate, la toate etapele de creație terminologică, și pentru

îmbogățirea continuă a limbajului comun cu unități lexicale și sensuri noi. În terminologia sportivă, aceste procese s-au dovedit a fi deosebit de productive.

Cercetarea proceselor semantice care se desfășoară în sfera limbajelor specializate și a interacțiunii acestora cu limbajul comun, întreprinsă în lucrarea de față, ne permite să formulăm următoarele **recomandări**:

- A aplica în studiul evoluției semantice a limbajelor specializate ale diferitor domenii conceptul de cercetare complexă a acestora prin prisma proceselor terminologizare, determinologizare, reterminologizare, propus în teză;
- A introduce în circuitul cercetărilor în domeniu noțiunile *reterminologizare transdomenială* și *transdisciplinară*, a delimita *termenii interdisciplinari* de cei *transdisciplinari*, a căror esență a fost relevată și argumentată în subcapitolul 3.3 al lucrării;
- A folosi rezultatele cercetării la elaborarea unui curs teoretic de terminologie a limbii române;
- A utiliza materialul faptic investigat în teză la completarea lucrărilor lexicografice și terminografice în limba română cu elemente și sensuri noi, precum și la traducerea textelor specializate;
- A folosi ansamblul lexical sportiv analizat drept bază pentru alcătuirea unui îndrumar metodic destinat specialiștilor în domeniul educației fizice și sportului – profesori, antrenori, manageri ai instituțiilor, conducători și membri ai federațiilor de profil, orientat spre utilizarea adecvată a terminologiei sportive în comunicarea scrisă și orală, precum și în perfectarea documentației de serviciu;
- A elabora, în baza segmentului de termeni prezentat în teză, un mic dicționar explicativ de termeni sportivi de origine străină (care să includă și termenii eponimici);
- În procesul de elaborare a dicționarelor terminologice, este necesar să fie create echipe mixte, alcătuite atât din terminologi, cât și din specialiști competenți ai domeniului investigat, pentru a evita interpretările greșite ale unor termeni și introducerea în dicționare a celor inadecvați, creați nereușit sau chiar inexistenți. În cazul când nu e posibil a-i coopta, ar trebui ca dicționarele să fie, cel puțin, validate de specialiștii din sfera profesională respectivă.
- A spori nivelul de cultură lingvistică al populației, prin intermediul introducerii, în emisiunile și articolele de cultivare a vorbirii, a subiectelor ce țin de utilizarea termenilor specializați și a unităților lexicale determinologizate provenind din limbajul sportiv, fapt care i-ar ajuta pe vorbitorii de rând să evite utilizările incorecte sau inadecvate.
- A aprofunda cercetările asupra sistemului terminologic sportiv sub mai multe aspecte: funcțional, structural, cognitiv, discursiv-pragmatic etc., dar, mai ales, în direcția investigării subsistemelor terminologice ale disciplinelor sportive concrete.

Bibliografie

1. ALEXE, N. (coord.). *Terminologia educației fizice și sportului*. București: Stadion, 1974. 432 p.
2. ALEXE, N., CONSTANDACHE, V. (coord.). *Enciclopedia educației fizice și sportului din România*. Ediția a II-a, Vol. VIII. București – Târgu Jiu: Măiastra, 2015. 680 p. ISBN 978-606-516-780-3; ISBN 978-606-516-788-9
3. BAHNARU, V. (red. resp.). *Lexicologia practică a limbii române*. Chișinău: Î.E.P. Știința, 2013. 490 p. ISBN 978-9975-4460-4-4
4. BĂLAN-MIHAILOVICI, A. *Noțiuni de terminologie. Despre viața cuvintelor și problemele ei actuale*. București: OSCAR PRINT, 2003. 160 p. ISBN 973-668-010-x
5. BĂNCIULESCU, V. *Limbajul sportiv. O investigație sentimentală*. București: Sport-Turism, 1984. 179 p.
6. BIDU-VRĂNCEANU, A. (coord.). *Lexic științific interdisciplinar*. București: Editura Universității din București, 2001. 280 p. ISBN 973-575-577-7
7. BIDU-VRĂNCEANU, A. *Lexicul specializat în mișcare. De la dicționare la texte*. București: Editura Universității din București, 2007. 266 p. ISBN 978-973-737-336-6
8. BURLACU, D. *Terminologia gimnasticii artistice în limba română*. Teză de doctorat. Iași, 2015. 222 p.
9. BUSUIOC, I., CUCU, M. *Introducere în terminologie*. București: Credis, 2001, 133 p. ISBN 973-85174-7-8
10. CABRÉ, M.-T. *Terminology. Theory, methods and applications*. Translated by J.A.DeCesaris. John Benjamins Publishing Company. Amsterdam/Philadelphia, 1999. 262 p. ISBN 90-272-1663-9
11. CABRÉ, M.-T. Constituer un corpus de textes de spécialité: bilan et perspectives In: *Les Cahier du CIEL. Paris, UFR d'Études Interculturelles de Langues Appliquées* [online]. 2007-2008, p.37-56 [accesat 16.09.2017]. Disponibil: <http://www.eila.univ-paris-diderot.fr/media/recherche/clillac/ciel/cahiers/2007-2008/04-cabre.pdf>
12. CONDAMINES, A., REBEYROLLE, J. Point de vue en langue spécialisée. [online]. In: *Meta, Journal des traducteurs*, 1996, 42 (1), p.174-184. [accesat 21.09.2017]. ISSN 0026-0452 (print); ISSN 1492-1421 (digital). Disponibil: <https://hal.inria.fr/file/index/docid/814835/filename/Meta.pdf>
13. CONDAMINES, A. Langue spécialisée ou discours spécialisé? L. Lapiere, I. Oore, H.R. Runte. *Mélanges de linguistique offerts à Rostislav Kocourek* [online]. Les presses d'Alfa, 1997, pp.171-184. [accesat 21.09.2017]. Disponibil: <https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-01380935/document>
14. DAMIAN, R.-I. *Dicționar de termeni sportivi și de educație fizică*. Iași: PIM, 2016. 315 p. ISBN 978-606-13-3164-2
15. DRUȚĂ, I. Trei „vârste” ale termenului. In: *Colocviul 3 T. Terminologie – Terminografie – Terminică*. Ediția a IX-a. București: Editura AGIR, 2010, p.33-38. ISBN 978-973-720-349-6
16. DRUȚĂ, I. *Dinamica terminologiei românești sub impactul traducerii*. Teză de dr. hab. în filologie. Chișinău, 2013. 313 p.
17. DUMITRESCU, G. *Fotbal. Terminologie*. Oradea: Editura Universității din Oradea, 2004. 178 p. ISBN 973-613-472-5001
18. FABER, P. The Cognitive Shift in Terminology and Specialized Translation. In: *MonTI. Monografías de Traducción e Interpretación*. [online]. 2009, no. 1, p. 107-134 [accesat 12.07.2017]. ISSN 1889-4178. Disponibil: <https://www.researchgate.net/publication/43174550> The cognitive shift in terminology and specialized translation
19. FABER, P. (Ed.) *A Cognitive Linguistics View of Terminology and Specialized Language*. [online]. Berlin, 2012, 324 p. ISBN 978-3-11-027720-3
20. GRIMALSCHI, T. (coord.). *Dicționar sportiv școlar*. Chișinău: Lumina, 1993. 144 p. ISBN 5-372-01323-0
21. HALSKOV, J. Probing the Properties of Determinologization. The DiaSketch. In: *S. L. Hansen (Ed.), Young Researchers at DCL: Three papers*. [online]. LAMBDA, 2005, No. 29, p. 39-63. [accesat 13.01.2019]. Disponibil:

- <https://www.researchgate.net/publication/237535174> Probing the Properties of Determinologization - the DiaSketch
22. LAKOFF, G., JOHNSON, M. *Metaphors we live by* [online]. London: The university of Chicago press, 2003. 193 p. [accesat 12.10.2018]. ISBN 0-226-46801-1. Disponibil: <http://www.diacronia.ro/en/indexing/details/B758/pdf>
23. LERAT, P. Terme et microcontexte. Les prédications spécialisées. In: *Actes du colloque „Mots, termes et contextes”* [online]. Bruxelles, 8-10 septembre 2005, p.89-98. [accesat 31.05.2017]. ISBN 2-914610-31-9. Disponibil: https://www.researchgate.net/profile/Marc_Van_Campenhoudt/publication/236577177_Mots_termes_et_contextes/links/561d4e6208aef097132b20f9.pdf
24. LUCA, A. Analiza componentială a unor termeni din grupul lexico-semantic al atletismului. În: *Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători*. Materialele Conferinței Științifice a Doctoranzilor. Ediția a V-a. Chișinău, 25 mai 2016. Vol.III, p. 123-128. ISBN 978-9975-933-85-8
25. LUCA, A. Terminologizare, determinologizare, reterminologizare în limba română: considerații preliminare. În: *Școala coșeriană clujeană: contribuții*. Editori: Vilcu D.-C., Bojoga E., Boc O. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2016. ISBN 978-606-37-0097-2. Vol. 1., p. 105-117. ISBN 978-606-37-0098-9
26. LUCA, A. Textul științific cu tematică sportivă: corectitudine și greșală. În: *Norma limbii literare între tradiție și inovație*. Materialele simpozionului științific cu participare internațională. Chișinău, 19 mai 2017, p.28-36. ISBN 978-9975-71-906-3
27. LUCA, A. Lexico-Semantic Organization of the Scientific Sports Text / Organizarea lexico-semantică a textului de specialitate sportiv. In: *4th Central & Eastern European LUMEN International Scientific Conference on Education, Sport and Health*, 29-30 September 2017, Chisinau, Moldova. Chișinău: LUMEN, p.126-128. ISBN 978-973-166-479-8
28. LUCA, A. Aspecte stilistice ale discursului științific sportiv. În: *Sport. Olimpism. Sănătate*. Congres Științific Internațional. Culegere de rezumate. Chișinău: USEFS, 2017. p. 49. ISBN 978-9975-131-51-3.
29. LUCA, A. O abordare a dihotomiei *limbaj comun/ limbaje specializate* prin prisma terminologiei sportive în limba română. În: *Актуальные научные исследования в современном мире: XXXI Междунар. научн. конф.*, 26-27 ноября 2017 г., Переяслав-Хмельницкий. Сб. научных трудов. Переяслав-Хмельницкий, 2017. Вып. 11(31), ч. 6, с. 78-84. ISSN 2524-0986
30. LUCA, A. Clasificarea semantică a terminologiei sportului în limba română. În: *Актуальные научные исследования в современном мире: XXXIII Междунар. научн. конф.*, 26-27 января 2018 г., Переяслав-Хмельницкий. Сб. научных трудов. Переяслав-Хмельницкий, 2018. Вып. 1(33), ч. 7. с. 83-90. ISSN 2524-0986
31. LUCA, A. Criterii de clasificare a termenilor: repere teoretice. În: *Akados*, nr. 2 (49), 2018, p.105-108. ISSN 1857-0461
32. LUCA, A. Eponimizarea, proces activ de formare a termenilor sportivi în limba română. În: *Philologia*, nr. 3-4 (297-298), 2018, p. 51-60. ISSN 1857-4300.
33. LUCA, A. The interdisciplinary character of the eponymous terms study in the culture of communication and specialized language course / Caracterul interdisciplinar al studierii termenilor eponimici în cadrul cursului de cultura comunicării și limbajul de specialitate. In: *Traditions, Realities and Perspectives of the Physical Culture Development*. The 1st Edition. Book of abstracts. Chișinău, 25-26 may 2018, p. 86. ISBN 978-9975-131-61-2.
34. LUCA, A. Mijloacele externe de îmbogățire a terminologiei sportive în limba română. În: *Sport. Olimpism. Sănătate*. Congres Științific Internațional. Culegere de rezumate. Ediția a III-a, Chișinău, 13-15 septembrie 2018, p.55-57. ISBN 978-9975-131-65-0.
35. LUCA, A. Metafora științifică în limbajul sportiv românesc. In: *Intertext*, 2019, nr. 1-2, p. 269-279. ISSN 1857-3711.
36. MINCU, E. *Terminologia medicală în limba română: evoluție și tendințe*. Teză de dr. hab. în filologie. Chișinău, 2018. 333 p.

37. POPESCU, L. Interacțiunea dintre limbajele de specialitate și lexicul general. In: *Abordări interdisciplinare ale educației fizice și sportului*. Sesiune internațională de comunicări științifice. București, 6 aprilie 2012, Editura ASE, p. 204–209. ISSN 2247-028-x
38. TOMA, A. Interdisciplinaritate și terminologie matematică: termeni migratori. În: Pană Dindelegan, Gabriela (coord.) *Limba română: structură și funcționare* (Actele celui de-al 4-lea Colocviu al Catedrei de Limbă Română (25-26 noiembrie 2004). București: EUB, 2005, p. 393-404. ISBN 973-737-090-2
39. TOMOIOAGĂ, M.-A. Metaforele conceptuale în limba română contemporană. In: *Dacoromania*, serie nouă [online]. Cluj-Napoca, 2015, nr.1/22, p. 55–67 [accesat 23.07.2018]. ISSN 1582-4438. Disponibil: [http://www.dacoromania.institut-putescariu.ro/articole/2015_1/22_XX_\(2015_nr.%201\)%20\[Pages%2055%20-%2067\].pdf](http://www.dacoromania.institut-putescariu.ro/articole/2015_1/22_XX_(2015_nr.%201)%20[Pages%2055%20-%2067].pdf)
40. TOPALĂ, D.-V. (coord.). *Elemente de lexic specializat*. Craiova: Universitaria, 2007. 178 p. ISBN 978-973-742-633-8
41. TUDOSE, C. *Dicționar sportiv poliglot*. București: Stadion, 1973, 800 p.
42. UNGUREANU, E. Textul și -textele. In: *Comunicare și identitate. Perspective lingvistice și culturale* [online]. Emilia Parpală, Carmen Popescu (coord.). Craiova, Editura Universitaria, 2011, 360 p. 197-223 (Versiune completată). [accesat 03.02.2019]. ISBN: 978-606-14-0229-8. Disponibil: <http://idsi.md/textul-si-textele>
43. RADU, Z., VULPE, A. Extinderea semantică și impactul ei asupra limbajului social-politic. In: *Lexic comun / Lexic specializat*. Analele Universității „Dunărea de Jos” din Galați. Fascicula XXIV, Anul V, 2012, nr. 2 (8), p. 53-58. ISSN 1844-9476
44. RIZEA, M.-M. *De la monosemie la polisemie în terminologia științifică actuală*. Teză de doctorat. București, 2009. 375 p.
45. VULPE, A. Modificări la nivel de vocabular în contextul Integrării Europene. In: *Intertext*. 2008, nr. 1/2, p. 202-205. ISSN 1857-3711
46. БУДИЛЕВА, О.Н. *Эксплицитная подача метаязыка географии В: Самарский областной центр новых информационных технологий при аэрокосмическом университете (ЦНИТ СГАУ)*. [online]. 2000 [accesat 27.07.2017]. Disponibil: http://cnit.ssau.ru/iatp/work/budileva/glava_1_1.htm
47. ГРИНЕВ-ГРИНЕВИЧ, С. В. *Терминоведение*. Учеб. пос. для студ. выс. учеб. зав. Москва: Издательский центр Академия, 2008. 304 с. ISBN 978-5-7695-4951-9
48. ГУРЕЕВА, Е. И. *Спортивная терминология в лингвокогнитивном аспекте*. [online]. Автореф. дисс. канд. филол. наук: Челябинск, 2007. 24 с. [accesat 28.07.2017]. Disponibil: <http://www.dslib.net/jazyko-znanie/sportivnaja-terminologija-v-lingvokognitivnom-aspekte.html>
49. ЛЕЙЧИК, В. М. *Терминоведение: предмет, методы, структура*. Москва: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. 256 с. ISBN 978-5-397-00486-2
50. СУПЕРАНСКАЯ, А.В., ПОДОЛЬСКАЯ, Н.В., ВАСИЛЬЕВА, Н.В. *Общая терминология. Вопросы теории*. Изд. 6-е. Москва: Либроком, 2012. 248 с. ISBN 978-5-397-02414-3
51. ЮРКОВСКИЙ, И.М. *Активные процессы в русской спортивно-игровой лексике*. Кишинёв. Штиинца, 1988. 119 с.

**TERMINOLOGIZAREA, DETERMINOLOGIZAREA
ȘI RETERMINOLOGIZAREA ÎN LIMBA ROMÂNĂ
(ÎN BAZA LEXICULUI SPORTIV)**

**621-04- LEXICOLOGIE ȘI LEXICOGRAFIE; TERMINOLOGIE ȘI
LIMBAJE SPECIALIZATE; TRADUCTOLOGIE (limba română)**

Rezumatul tezei de doctor în filologie

Aprobat spre tipar: 20.06.2019 Hârtie ofset. Tipar ofset. Coli de tipar: 1,7	Formatul hârtiei 60x84 1/16 Tiraj 30 ex. Comanda nr. 22
--	---

© Luca Aliona, 2019

Editura USEFS
Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport
str. Andrei Doga 22, MD – 2024, Chișinău, Republica Moldova

